ԱՐԱՐԱՏ

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ։

ԹԻՒ Զ. — ՇՐՋԱՆ Է. **1874** ՏԱՐԻ Է. — ՅՈՒՆԻՍ 30

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՀԱՆԴԵՐՁ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

(Շարունակութիւն)։

ԳԼ. ԽԷ.

Վեցերորդ ժողով յԷջմիածին, ուր փոխադրեցաւ կաթողիկոսութիւնն։

(Ամք Տեառն **1441**)։— Ի ժամանակի յայսմիկ յաջորդեալ յԱթոռ Հայրապետութեանն Սրբոյ Գրիգոր Մուսաբէկեանց յետ Յովսեփայ երրորդի Սսեցւոյ, և տեսեալ թէ իսպառ անշքացեալ է Աթոռն և ոչ գոն եպիսկոպոսք բաւականք ի Կիլիկիա, ձեռնադրէ առանց ընտրութեան զհինգ եպիսկոպոսունս և առանց կամաց եպիսկոպոսաց կողմանցն Կիլիկիոյ, որոց հաւանութեամբ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն կատարէին Կաթողիկոսք. ընդ որ չորեցունց նոցա բողոք բարձեալ գրեն միաբանութեամբ առ ամենայն Արեւելեան Եպիսկոպոսունս և Վարդապետս, ծանուցեալ՝ եթէ աթոռն Սրբոյ հասեալ է յանարգութիւն, եթէ ոչ աճապարեսջիք, ասեն, փոխել զսա, ի նախատինս լինիմք առաջի ամենայն ազգաց։

Ընկալեալ Արեւելեայց զթուղթս եպիսկոպոսացն Կիլիկիոյ և հասու իրացն լեալ, չհաճեցան ընդ ընտրութիւն Գրիգորի, զի առանց հաւանութեան չորից Աթոռոց և Առաջնորդաց նստեալ էր նոյն Մուսաբէկեան. և առ ի նորոգ ընտրել զոք Կաթողիկոս հաւանութեամբ Ազգին փոխադրելով և զԱթոռն յԷջմիածին, հրաւիրեն միաբան հաւանութեամբ ըզԳրիգոր յԷջմիածին. այլ ի չառնուլ նորա յանձն, խորհրդով Առաջնորդաց ազգին և ձեռնտուութեամբ մեծամեծացն Հայոց ի Հայաստան ի Վիրս և հաճութեամբ խանին Երեւանայ, գումարեն ի Վաղարշապատ Արարատայ զմեծ ժողով եպիսկոպոսաց՝ եօթն և տասն անձանց, յորս էր Կաթողիկոսն Աղուանից

606

և Առաջնորդք չորից գլխաւոր աթոռոցն, որոց հաւանութեամբ լինէր ընտրութիւն Կաթուղիկոսի· և բաղմութիւնք վարդապետաց, վանահարց, կրօնաւորաց և քահանայից և իշխանաց՝ թուով եօթն հարիւր անձանց. իսկ որոց առ Յոդովն հասին թուղթք հաւանութեան եպիսկոպոսաց և վարդապետաց՝ էին տասն և վեց անձինք, ընդ որս և միաբանք Աղթամարայ աթոռոյն, խոստացեալ հնազանդիլ իշխանութեան այնմ, զոր Յոդովն կոչեսցէ ի Հայրապետութիւն։

Ապա ի սմին Յոդովի հաւանութեամբ ամենեցուն ընտրեալ ի Հայրապետութիւն Կիրակոս Վարդապետ Խորվիրապեցի՝ այր խնարհ և խիստ ի ձգնողական վարս, ընդունի զօծումն Եպիսկոպոսութեան և Կաթուղիկոսութեան ամենայն Հայոց և հաստատէ զԱթոռն Յէջմիածին, յետ աստանդելոյ այնմիկ զամս ինն հարիւր ութսուն և ինն յայլ և այլ տեղիս. որ և յայնմ հետէ և յապա զհետ լինի նորոգութեան և բարեզարդութեան Աթոռոյն։

ԳԼ. ԽԸ.

Եօթնեղբարք Յոդով Յէջմիածին վասն ընդ-ունեան նոր Կաթուղիկոսի։

(Ամք Տեառն 1603)։— Դաւիթ հինգերորդ Կաթուղիկոս՝ յաջորդ Առաքելի, որ առ առաւելութեան պարարուց Աթոռոյ Էջմիածնի՝ կացոյց յաջորդ ինքեան զՄելքիսէթ Դառնեցի յԱղջոց վանաց յամի 1593, որք և գրեթէ միշտ թափառական շրջէին ի գեօղս և ի քաղաքս տառապեալք առ ահի պարսատեարցն՝ մինչև և դարման կենաց ինքեանց ոչ գըտանէր. ապա ի սմին ժամանակի լուեալ՝ եթէ առաջնորդ Ամդայ Սրապիոնն վարդապետ Մեծ կոչեցեալն ունի բաղում ստացուածս ի Հայրենի ժառանգութենէ, զրեն առ նա ի միասին Դաւիթ և Մելքիսէթ, զի նա եկեալ թեթևացուսցէ զպարտս Էջմիածնի, և յանձն առցէ զԿաթուղիկոսութիւն, յորմէ երկոքին նոքա ևս կամաւ հրաժարէին։

Ընկալեալ Սրապիոնն զայսօրինակ գիր նոցին, դիմէ առ նոսա ի հին Ջուղայ. ուր ի Յոդովի Կաթուղիկոսացն և Եպիսկոպոսաց՝ իբրև մեղադրական բանս ինչ խօսի առ նոսա, Մանուէլ եպիսկոպոս յաբուցեալ անդէն զաղմուկ և տարաձայնութիւն, ցրուին ամենեքին անտի և Դաւիթ և Մելքիսէթ գնան ի վանս Ստաթէի. այլ Սրապիոնն կացեալ անդէն ի Ջուղայ և քարոզութեամբ աստուածային բանից հաճոյ լեալ յաչս Ջուղայեցւոց, առնուն զնա Ջուղայեցիք և ածեալ Յէջմիածին, կացուցանեն Կաթուղիկոս Յոդովով Եպիսկոպոսաց, վարդապետաց և իշխանաց յամի 1603, կոչելով զանունն Գրիգոր երէցատանեորդ։

Բայց Դաւիթ և Մելքիսէթ իբրև տեսին թէ այսպէս յիշխանութիւն իւրեանց յաջորդեաց Սրապիոնն-Գրիգոր և ծանրութիւն պարարուցն ևս դարձեալ ճնաց ի վերայ ինքեանց, խորհեցան դիմել Ասպահան առ բնակիչս տեղւոյն՝ որք գաղթեալքն էին ի Հայաստանէ, և ներկայանալ Շահաբբաս արքայի, և դտեալ զօգնութիւն ի նոցանէ յաղագս պարտուցն՝ վերստին հաստատուն ունիցին զԿաթուղիկոսութիւնն։

Գլ. ԽԹ.

Ութերորդ ժողով յԷջմիածին վասն ընտրելոյ զնոր Կաթողիկոս:

(Ամք Տեառն 1629): — Սահակ Կաթուղիկոս իբրև խոյս ետ յերեսաց հարկահանից ի Վան վասն բազմանալոյ արքունի հարկացն ի վերայ Աթոռոյ Էջմիածնի, Հայք Ասպահանայ և Ջուղայու լուեալ զայն և ոչ կամեցեալ զաթոռն առանց Հայրապետի թողուլ ամայի, գրեն առ բնակիչս Մեծին և փոքուն Հայոց, զի ընտրեսցեն ի կաթուղիկոսութիւն Էջմիածնի զՄովսէս Վարդապետ Սիւնեցի, զորոյ զփոյթ վայելչացուցանելոյ զԱթոռն լուեալ էին ի համբաւոյ՝ մանաւանդ զբարի անունն: Ըստ որոյ և առ Մովսէս հասանէին յայնմ հետէ յերևելեաց ազգին թուղթք յորդորականք յամենայն կողմանց աշխարհին Հայոց և Պարսից և Վրաց և Յունաց և յայլոց տեղեաց, զի յանձն առցէ զՀայրապետութիւն սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի:

Այսպէս ստիպեալ Մովսէսի ի յորդորանաց Ազգին և յաւէտ ի սիրոյ սրտին իւրոյ, զոր ունէր ի վերայ Էջմիածնի, օծաւ Կաթուղիկոս մեծաւ հանդիսիւ ժողովով Եպիսկոպոսաց և բազմութեամբ վարդապետաց ի սուրբ Էջմիածին յամի Տեառն 1629: Եւ զհետ եղև ինչ ինչ շինութեանցն Էջմիածնի՝ սկսելոյն յաւուրց փակակալութեան իւրոյ:

Գլ. Ծ.

Առաջին ժողով յԵրուսաղէմ, որ եդան երեքտասան կանոնք վասն Եկեղեցականաց:

(Ամք Տեառն 1651). — Գնալն Փիլիպպոս Կաթուղիկոսի ի Կոստանդնուպօլիս, գրէ Հ. Զամչեան, եթէ էր յաղագս խաղաղեցուցանելոյ նորա զխռովութիւնն ծագեալս անդր ի Կ. Պօլիս, ընդ մէջ ժողովրդոցն և պատրիարգաց յաջորդելոց մի զհետ միոյ:

Եկեալ նորա ի Ճանապարհ, գնաց, ասէ, նախ յԵրուսաղէմ. ուր և ընդ Աստուածատուր Պատրիարգի տեղւոյն և Ներսէս Կաթուղիկոսին Սսոյ, որ դիպաւ անդանօր, արարեալ իցէ ժողով վասն բառնալոյ զանկարգութիւնն մտեալս յեպիսկոպոսունս յաշխարհին Հայոց, և կարգեալ զհետևեալ կանոնս:

Հակառակ թուին ուղիղ դատողութեան բանքս յառաջ բերեալք ի նոյն Զամչեանէ. զի երևի յայտնապէս զիսկութիւն իւրն խռովութեան պատրուակաւ ծածկեալ:

Նախ՝ եթէ գնալ Կաթուղիկոսին ի Կ. Պօլիս էր յաղագս խռովութեանցն ծագելոց ընդ մէջ ժողովրդոց և պատրիարգացն Պօլսոյ, ընդէ՞ր ապա գնաց նա նախ յԵրուսաղէմ: Եւ

Երկրորդ՝ եթէ վասն բառնալոյ զանկարգութիւնն մտեալս յեպիսկոպոսունս աշխարհին Հայոց, գնաց Կաթուղիկոսն յԵրուսաղէմ, և արար անդէն ժողով և կանոնս եդ ի նմին, զի՞նչ հարկ կայր ապաքէն ընդհանրական Կաթուղիկոսին վասն բառնալոյ զանկարգութիւնս եպիսկոպոսաց աշխարհին Հայոց թողուլ ըզՀայրապետական Աթոռ իւր, ուր իսկզբանէ և ցայն վայր վասն ամենայնի այնպիսեաց կարևորաց ազգի Հայոց լեալ էր ժողով բազում, անգամ և տարևոր ժամանակօք հեռանալ յԱթոռոյ իւրմէ, և ի ծայրս իշխանութեան իւրոյ և Հայաս-

տան աշխարհի՝ վասն նոյն իսկ աշխարհին Հայոց առնել ժողով, կամ կանոնս կարգել վասն զանկարգութիւնսն բառնալոյ։

Այլ զի զկարևոր պատճառս գնալոյ Փիլիպպոսի ի Կ. պոլիս, այն է զանուվութիւնսն յարուցեալս անդր ոչ յայտնի բացատրէ, ծեքելով զայն ի շնորհս Հռովմայ, որպէս և ոչ զանկարգութիւնսն եղեալս ի մէջ Եպիսկոպոսաց ևն. մեք առանց ակնառութեան յայտնի գրեսցուք։ Ո՞չ ապաքէն արքանեակք գահին Հռովմայ յաճախեալ անդր ի Կ. Պոլիս, և ի կողմն իւրեանց շորթելով զակարամիտս և զթեթևահաւատս ի Հայոց, ընդ մէջ միամիտ ժողովրդոց յարուցանէին նոքօք ըղխռովութիւն և ջանային զազգն ևս դարձուցանել ի պապականութիւն, որպէս և ի մերումս այսր ժամանակի՝ ոմանք ի պապականութիւն և ոմանք ի բողոքականութիւն ևն. շրջել ձգնին զեկեղեցին Հայաստանեայց։

Եւ զի Եպիսկոպոսունք Կաթողիկոսութեան Սսոյ մուտ գործեալ յայնժամ ի վիճակս ժողովրդոց պատրիարքական իշխանութեան Կ. Պոլսոյ, ընդարձակէին ինքնազլուխ ի ժողովուրդս պէսպէս անկարգութեամբք, և ջանային տակաւ առ տակաւ տիրապետել վիճակացն, և տալ ընդվզել զեկեղեցականս և զաշխարհականս ի հնազանդութենէ Տայր Աթոռոյ. որպէս զի դիւրաւ արկցեն զորսացեալսն ի դուք պապականութեան. առ այս և Փիլիպպոս Կաթուղիկոսի հարկ եղև ըստ խորհրդոյ ողջամտաց Երուսաղէմ անդր դիմել նախ, ուր ոչ պատահմամբ, այլ խորհրդով ոմանց անդ գտաւ և Դեղբոէ։ կաթուղիկոս Սսոյ, և առ ի փրկել զվիճակս ժողովրդոց ընդհանրական իշխանութեան իւրոյ, մանաւանդ թէ՝ Պատրիարգունք Կ. Պոլսոյ զոլով բնակեալ ի Թագաւորեալ քաղաքն Կ. Պոլիս ընդ հրզօր իշխանութեամբ Օսմանեան պետութեան գործէին զոր կամէին ի ձեռն Ր. Դրան. և Կաթուղիկոսական Աթոռն Էջմիածին էր յառաջկայ յափշտակութեան իշխողաց երկրին, յորում Կաթուղիկոսունք Ազգիս չէին իսկ ձեռնհաս զկաթուղիկոսական իշխանութիւն իւրեանց հաստատուն ի կայի պահել, թող թէ զազգն համօրէն ի սփիւռս աշխարհաց. Ջանային նոքա իւրաքանչիւր յիւր իշխանութիւն զազգն յաւելուլ, և զնախնական վիճակս ժողովրդոց ընդհանրական Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց Օսմանեան անդր պետութեան իւրացուցանել. ուստի պարտաւորեցաւ երանելին Փիլիպպոս Հայրապետ զփոքրագոյնն երկուց չարեաց ընտրելով զեղծումն օրինաց՝ զիջանիլ իբր ի դաշնակցութիւն՝ ընդ Սսոյն, որպէս զի մարթասցի զառաջս առնուլ մեծամեծ վտանգաց՝ որ սպառնային, և կանոնափակ առնել զապօրինի ձգտումն կաթուղիկոսին Սսոյ և պատրիարգին և այլոց, հրաւիրելով ի սէր Ազգի և Եկեղեցւոյ զամենեսին, և ի ժողովի անդ ընդ այլոց յօդուածոց կանոնացն անձարացեալ երանելին յանձն առեալ է, զի իւրաքանչիւրն միայն զիւրոյ վիճակի նուիրեալսն ձեռնադրեսցէ, թէ և ապօրինաւորապէս, այլ անշուշտ վասն խաղաղեցուցանելոյ զվրդովեալս և զիջուցանելոյ զհրդեհ պապականութեան. և վերադառնալով ի Պոլիս՝ որպէս երևի զի Պատրիարքն ժամանակին ի կողմն պապականաց էր, հանեալ գնա ի

պաշտօնէ Պատրիարքութեան, կացուցանէ ի տեղի նորին զԵրեւանցի կամ զՄուղնեցի Յովհաննէս Վարդապետ զհարազատն դաւանութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ: Եւ ահա յօդուածք կանոնացն՝ որ եդան ի Ժողովի անդ, յայտնի ցուցանեն թէ յի՞նչ պատճառս են եղեալք, և որպէս շփոթեալ են զկարգաւորութիւն Եկեղեցւոյն Սահակայ ի ձեռն մոլելոց ի կողմն պապութեան, քանիք ի Սսոյ եղեալք ի ձեռն քաղաքական իշխանութեան կարգեալ են առաջնորդք վիճակաց, քանի՛ անարժանք գնացեալ ի Սիս ձեռնադրեալ իցեն յԵպիսկոպոս, և քանի՛ անարժանք թողեալ զիւրեանց վիճակն Եպիսկոպոսն զիմեալ էին յայլս առնուլ զկարգ քահանայութեան կաշառօք, և սակս զառաջս այնպիսեաց առնուլ մարթելոյ՝ երանելին Փիլիպպոս արարեալ է զինչուն առժամանակեայ՝ զապագայն յանձնելով ի խնամս Տեառն:

Այսոքիկ են կանոնք եղեալք ի Ժողովի անդ:

ա. Երկու Աթոռք Էջմիածնի և Սսոյ սէր ունիցին առ միմեանս, և իւրաքանչիւր միայն զիւրոյ վիճակի նուիրեալսն ձեռնադրեսցէ:

բ. Եւ որ ձեռնադրելին է, մի՛ իշխեսցէ առ այլ կաթուղիկոս գնալ, այլ առ իւրն:

գ. Առանց վկայութեան ժողովրդեան մի՛ ոք ձեռնադրեսցի եպիսկոպոս:

դ. Մի՛ ոք յեպիսկոպոսաց յափշտակեսցէ զվիճակ այլոյ:

ե. Միոյ վիճակի մի՛ լիցին երկու առաջնորդք:

զ. Եպիսկոպոս մի՛ ձեռնադրեսցէ զոք յայլմէ վիճակէ:

է. Եպիսկոպոս առանց հրամանի կաթուղիկոսին մի՛ իշխեսցէ այլոց վիճակաց բռնութեամբ այլազգեաց:

ը. Մի՛ ոք ի վարդապետաց տայցէ այլում իշխանութիւն վարդապետութեան, եթէ չիցէ կատարեալ հասակաւ և վկայեալ յառաքինութեան և յուսման:

թ. Քահանայն յիւրմէ յեպիսկոպոսէ ձեռնադրեսցի հաւանութեամբ ժողովրդեանն:

ժ. Եպիսկոպոսք և քահանայք մի՛ զըրկեսցեն զմիմեանս ի հասս՝ զորս առնուն ի ժողովրդենէ:

ժա. Երիցունք մի՛ յափշտակեսցեն ըզվիճակս (այս ինքն զծուխս) իրերաց:

ժբ. Երիցունք ի նշանադրութեան աղջկանց բազում աւուրբք յառաջ ծանուսցեն զայն ի մէջ եկեղեցւոյ, զի թէ գուցէ ինչ արգել՝ յայտնեսցի:

ժգ. Երիցունք, որոց վախճանեալ իցէ ամուսին, եթէ իցեն վկայեալ ի պարկեշտութեան և իցեն ծեր, և ունիցին մանկունս սնուցանելոյ, կացցեն յեկեղեցւոջ. ապա թէ ոչ՝ գնասցեն ի վանս:

Գ.Լ. ԾԱ.

Իններորդ Ժողով յԷջմիածին վասն ընտրութեան Նոր Կաթողիկոսի:

(Ամք Տեառն 1655):—Յետ մահուան Փիլիպպոս Կաթուղիկոսի՝ միաբանքն Աթոռոյ Էջմիածնի և եպիսկոպոսք և վարդապետք, որք եկեալ էին ի թաղումն Հայրապետին, Ժողով արարեալ յետ աւուրց ինչ ընտրեն զՅակոբ Վարդապետ Ջուղայեցի ի Կաթուղիկոսութիւն, և յութերորդումն աւուր Ապրիլի ի սոյն

ամի 1655, օծանեն զնա յաթոռ Հայրապետութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ առաքինի վարուք իւրովք յամենայն ի գործս իւր երևեցաւ արդիւնաբեր և բարեկարգիչ աթոռոյն։

ԳԼ. ԾԲ.

Տառնէրորդ Յոհան Յիջիաձին վառն նոյն էրէն։

(Ամք Տեառն 1707)։—Յորժամ վաղճանեցաւ Նահապետ Կաթուղիկոս Եղեսացի յամի 1705, ոչ ումեք յաջողեցաւ ամբառնալ յաթոռ Հայրապետութեան զրեթէ աւելի քան զամ մի. որում ապա յաջորդեաց Տէր Աղէքսանդր Ջուղայեցի ի Կաթուղիկոսութիւն ամենայն Հայոց Յիջիաձին, յամի Տեառն 1707,

ԳԼ. ԾԳ.

Երեքորդ Յոհան ի Կոստանդնուպոլիս վառն ընդբէրոյ զնոր Կոմուղիկոս։

(Ամք Տեառն 1726)։—Յաւուրս խռովութեանց աշխարհին Բարբարայ ի սմին ժամանակի վասն պատերազմաց ընդ մէջ Օսմանցւոց և Պարսից, Ամենաշնորհ Կաթուղիկոս Հայրապետն ոչ կարելով հանապազ նստիլ Յիջիաձին՝ շրջէր թափառական. և առ այս առիթ լեալ նորա Օշական գեղջ, յաւուր միում իբրև եկանէ ի տանիս առ դիտելոյ զեռաւարուն լուսնի, անկանի ի վայր գիշերայն, և յետ աւուրց փոխի յասեացս։

Զայս մահ Ամենաշնորհի լուեալ Յովհաննու Պատրիարգի Կոլոտին կոչեցեալ ի Կոստանդնուպոլիս, առ ինքն ժողովեալ զեպիսկոպոսունս և զվարդապետս և զերևելի իշխանաւորս քաղաքին, ամենեցուն հաւանութեամբ ընտրեն զՎարպետ Վարդապետ Օէյթունցի Եպիսկոպոս և առաջնորդ Դատաստոյ, այր զգօն և գովանի վարուք. զոր հրաւիրեալ անդ ի Պոլիս՝ օծանեն զնա ի Կաթուղիկոսութիւն Աթոռոյ Յիջմիածնի արքունի հրամանաւ երկոտասան եպիսկոպոսօք մեծաւ հանդիսիւ յեկեղեցւոջ սրբոյ Աստուածածնի ի 27 աւուր Փետրվարի յամի 1726. որ յետ երկուց ամաց անազան ուրեմն դարձաւ Յիջմիածին Յաթոռն Հայրապետական։

ԳԼ. ԾԴ.

Երեքորդ Յոհան ի Կոստանդնուպոլիս վառն ընդբէրոյ զնոր Կոմուղիկոս։

(Ամք Տեառն 1753)։—Մինաս Կաթուղիկոս յաջորդ Զաքարու իբրև վաղճանեցաւ յամի Տեառն 1753, յետ վարելոյ զիշխանութիւնն զամ մի և զամիսս Ը, միաբանք Աթոռոյն ազգ արարեալ ի Կոստանդնուպոլիս, խնդրէին, զի կամ Յակոբ Պատրիարգ և կամ Պահակ Վարդապետ ահագին ընտրեսցին ի կաթուղիկոսութիւն։

Այլ Յակոբ Պատրիարգ ոչ հաճեալ ընդ ընտրութիւն իւր ի միաբանից Աթոռոյն, արար ժողով յաղագս ընտրելոյ զոք ի Հայրապետութիւն. ուր ապա ընտրի հաւանութեամբ Յոդովոյն Աղէքսանդրվարդապետ Կոստանդնուպոլսեցի Զարաղաշ կոչեցեալ. որ եղեալ անտի և եկեալ Յիջմիածին՝ օծաւ կաթուղիկոս ի յաջորդ

ամի ի 1754 ի 6 Մարտի՝ յետ տասն ամ-
սոյ վաղճանին Մինասայ։

Գլ. Ծե.

Մելքիսեդեկ Յոզով յԷջմիածին վան ընտրելոյ զնոր Կաթողիկոս։

(Ամք Տեառն 1763)։ — Իբրև վաղճա-
նեցաւ Յակոբ Կաթուղիկոս Շամախե-
ցի յետ Այրարատեան իւրոյ զամս
երիք և ամիս ութ, եղև Յոզով հնգիցս
վասն ընտրութեան նոր Կաթուղիկոսի
յաթոռն յԷջմիածին, բայց և ոչ ոք ընտ-
րեցաւ, զի Յոզովն ընդհանուր գրեթէ
զայլևայլ անձինս ի մէջ բերէին ընտրու-
թեանն. վասն որոյ և ոչ ումեք յաջողէր
վիճակն։

Այլ ի հինգերորդ գումարման Յոզո-
վոյն Յարութիւն վարդապետ Բասենցի
յառաջի արարեալ զՍիմէոնն Վարդապետ
Երևանցի, յառնէ ի տեղւոջէ և համբու-
րէ զաջ նորա, ասելով՝ Եկայք հոգեւոր տէր
Տէր Սիմէոն կաթուղիկոս. ընդ որ ամե-
նեքին հաւանեալ՝ ընտրեցին զնա և օծին
Կաթուղիկոս առանց հաւանութեան ե-
ւրեւելեացն Պոլսոյ, որոց կամօք և դիտու-
թեամբ լինէր ընտրութիւն Կաթուղիկո-
սաց։

Ապա Սիմէոնն Կաթուղիկոս յետ օծ-
ման իւրոյ գրեալ առ Յակոբ Պատրիարգ
և առ մեծամեծս Պոլսոյ՝ յայտնեաց նոցա
զընտրութիւն իւր և զօծումն, ընդ որ
հաճեցան նոքա ևս։

(Մնացեալն է յետոյս)։

ԱԲԻԼ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՑԵԱԼՆ։

(Շարունակութիւն)։

Ս. Սահակ և Մեսրովբ երանելեաց աղ-
նիւ բաղձանաց և բազմարդիւն վաստա-
կոց ազգի ազգի արգասիքներ հետզհետէ
առաւել արդիւնաւորուեցան և յարա-
տևեցին Այաստանեայց Եկեղեցւոյ մէջ՝
ջանիւք և անխոնջ հետապնդութեամբ
իւրեանց աշակերտաց և յաջորդաց՝ առա-
ւելապէս իմն ծաղկեցուցանելով և պայ-
ծառացուցանելով զԵկեղեցին, այնպէս որ՝
ըստ պահանջմանց ժամանակին՝ այլ ևս
եկեղեցական ինչ ինչ բարեկարգութիւն-
քը՝ երգեցողութիւնքը, արարողութիւն-
քը և կանոնական պատուիրանքը յաւե-
լացուցին և գեղեցկաձոն սահմանեցին,
յաճախեցին Այկական գրականութեան
հարստութիւն և շքեղութիւն պարգևելոյ,
և իւրեանց երանելի Վարդապետաց և
վարժապետաց ձգունքը քան զնոսա բեղ-
մնաւորեցին յօգուտ և ի յառաջադիմու-
թիւն ժողովրդեան թէ ըստ կրօնականին,
թէ ըստ բարոյականին և թէ ըստ մտա-
ւորականին։

Ո՛րքան միջոցներն և ժամանակն կրնե-
րէին նոցա, ոչինչ աշխատութիւն չէին
խնայած Եկեղեցւոյ պայծառութեան և
Ազգի յառաջադէմ և բարեկեցիկ յարա-
տեւութեան և գոյութեան համար։

Ինչպէս Սահակ և Մեսրովբ երանել-
եաց, նոյնպէս սոցա աշակերտաց և եկե-
ղեցւոյ վարդապետաց ջանքերն յաւէտ
կեդրոնացած էին գլխաւորապէս Եկեղե-
ցւոյ պայծառութեան և ժողովրդեան հա-
ղարդաց օգտին և բարեկեցութեան, աղ-